

Departementene

Statusrapport

Status for oppfølging av revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet

Rapport mai 2020

Status for oppfølging av revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet

Rapport mai 2020

Innledning

Januar 2015 la Regjeringen fram sin strategi mot arbeidslivskriminalitet. Strategien ble utarbeidet etter dialog med hovedorganisasjonene i arbeidslivet. Hovedretningene for strategien er: Et bredt og vedvarende samarbeid mellom alle aktører i det organiserte arbeidslivet og en bedret koordinering mellom de offentlige etatene slik at deres felles innsats blir så slagkraftig som mulig.

Strategien ble revidert i februar 2017 og på nytt i februar 2019. Dette er en statusrapport som skal gi oversikt over status for gjennomføringen av tiltakene.

Gjennomføring av tiltak

Samarbeid med partene i arbeidslivet

1. Trepertssamarbeid mot arbeidslivskriminalitet

Regjeringen viderefører samarbeidet med partene i arbeidslivet om en bred, felles og strategisk satsing mot arbeidslivskriminalitet. Som en del av oppfølgingen av strategien holdes det regelmessige toppmøter mellom regjeringen og hovedorganisasjonene i arbeidslivet, neste gang 25. mai 2020.

Det er satt ned en arbeidsgruppe under Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd som ser på mulige tiltak for å styrke det organiserte arbeidslivet.

Trepertssamarbeidet mot arbeidslivskriminalitet videreføres og følges opp i Regjeringens kontaktutvalg med partene i arbeidslivet. Det planlegges at en ny oppdatering av strategien mot arbeidslivskriminalitet skal legges fram i Regjeringens kontaktutvalg på nyåret 2021.

Ansvar: Statsministerens kontor koordinerer

2. Arbeide videre med treparts bransjesamarbeid i utsatte bransjer

Treparts bransjeprogrammer er innført i samarbeid mellom myndighetene og partene som et virkemiddel for å bidra til anstendige og seriøse arbeidsforhold i utsatte bransjer. Bransjeprogrammene ledes av Arbeidstilsynet og har bred deltakelse fra organisasjonene i arbeidslivet. Det holdes regelmessige kontaktmøter med statssekretæren i Arbeids- og sosialdepartementet, og når det gjelder bransjeprogrammene innen bil og transport, deltar også statssekretæren i Samferdselsdepartementet.

Arbeidet i treparts bransjeprogrammer er blitt drøftet i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd. Myndighetene og partene har vært enige om at det skal gjennomføres en evaluering av treparts bransjeprogram som arbeidsform. Oppdraget er tildelt Deloitte, som legger fram sin rapport i mai 2020. Evalueringen skal følges opp av Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd i løpet av året.

Renhold

Bransjeprogrammet for renhold ble etablert i 2012. Deler av renholdsnæringen har i lang tid hatt utfordringer når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår. Næringen er blant

annet preget av lav organisasjonsgrad, uoversiktlig organisering, utstrakt bruk av underleverandører og høyt innslag av utenlandske arbeidstakere og arbeidsgivere. I de senere år er det gjort flere kartlegginger av situasjonen i næringen og evalueringer av tiltak som er satt i verk for å motvirke useriøsitet og arbeidslivskriminalitet. Selv om det er kommet til ny kunnskap på disse områdene er det fortsatt behov for å vite mer om hvordan selve renholdsmarkedet fungerer. Bransjeprogrammet har derfor satt i gang en kartlegging av hvordan innkjøp av renholdstjenester fungerer. Videre er det utarbeidet en elektronisk veileder (e-guide) for å starte og drive renholdsvirksomhet, i samarbeid med Brønnøysundregistrene og andre myndigheter. Det er også gjennomført en informasjonskampanje om renholdsregisteret overfor profesjonelle innkjøpere av renholdstjenester.

Uteliv

Bransjeprogrammet for uteliv (servering) ble etablert i 2014. Det er gjennomført en rekke informasjons- og veiledningstiltak særlig rettet mot unge arbeidstakere og utenlandske arbeidsgivere. I samarbeid mellom bransjeprogrammet, Arbeidstilsynet og Likestillings- og diskrimineringsombudet er kampanjen «Sett strek for seksuell trakassering» blitt utviklet og tatt i bruk av aktørene i næringen. Det er utarbeidet en elektronisk veileder (e-guide) for å starte og drive utelivsvirksomhet, i samarbeid med Brønnøysundregistrene og andre myndigheter. Bransjeprogrammet har gitt innspill om behovet for bedre samordning av regelverket for serveringsnæringen, samt om at det bør innføres forbud mot kontantutbetaling av lønn. Det er nå i gang en ny kartlegging av arbeidsforholdene i næringen, og en rapport vil foreligge i løpet av 2020.

Transport

Bransjeprogrammet for transport (godstransport på vei og turbuss) ble etablert i 2014. Det er gjennomført informasjons- og veiledningstiltak rettet mot utenlandske sjåførere og virksomheter så vel som oppdragsgivere og bestillere av transporttjenester. Bransjeprogrammet har møtt representanter fra aktørene i næringen og myndighetene i Bulgaria og Litauen for å knytte kontakt og orientere om plikter og rettigheter ved å gjennomføre transportoppdrag i Norge. Det gjennomføres en kartlegging av utviklingen i varebilmarkedet. Bransjeprogrammet arbeider også for å styrke offentlige myndigheters kontrollsamarbeid overfor næringen, og har gitt innspill om behovet for registreringsordninger for utenlandske aktører som utfører transportoppdrag i Norge. Statens vegvesen deltar fast i bransjeprogrammet.

Bil

Bransjeprogrammet for bil ble etablert i 2018. Det er innrettet mot følgende deler av bilbransjen: Bilvask, bilpleie, verksteder og omsetning av bruktbiler.

Bransjeprogrammet har iverksatt en kartlegging av forholdene i bilbransjen, og en rapport kommer i løpet av 2020. Bransjeprogrammet har gitt innspill om en godkjenningsordning for manuell bilvask. Statens vegvesen deltar fast i bransjeprogrammet.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

3. Tiltak for å fremme seriøsitet i bygge- og anleggsnæringen

Byggenæringens seriøsitetsforum ble relansert i august 2019 på et seminar i forbindelse med Arendalsuka, og ble lagt inn under Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ). Partene i SMSØ deltar sammen med etater og bedrifter. Mandatet er å arbeide aktivt og målrettet for å fremme mer seriøsitet og å bedre arbeidsforholdene til de ansatte. Det er foretatt en kartlegging av utfordringene for aktørene i bygge- og anleggsnæringen. I 2020 velges det ut enkelte områder der blant annet digitalisering på tvers av aktører kan gjøre det enklere å være seriøs.

Samarbeid for sikkerhet i bygg og anlegg ble i september 2019 etablert som en stiftelse. Formålet er å arbeide for en sikker og skadefri bygge- og anleggsnæring. Deltakere i samarbeidet er blant andre virksomheter, byggherrer, partene i næringen og Arbeidstilsynet.

Regjeringen satte i 2018 ned et utvalg som skulle vurdere plan- og bygningslovens virkemidler for forsvarlig byggkvalitet, det såkalte Byggkvalitetsutvalget. Utvalget avga sin rapport i februar 2020. I rapporten vurderes blant annet dagens system med «Sentral godkjenning for ansvarsrett», ansvar i byggesaker og kontroll. Videre vurderer utvalget om det foreslåtte seriøsitetsregisteret kan bidra til å oppfylle målsetningen om forsvarlig byggkvalitet, tydelig plassering av ansvar og kvalifiserte og seriøse aktører. Utvalget har vurdert om det er behov for nye tiltak. Rapporten er sendt på høring med høringsfrist 1. september 2020. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil deretter følge opp anbefalingene, og vurdere virkemidler i tilknytning til plan- og bygningslovgivningen for å øke kvalitet og seriøsitet i næringen.

Ansvar: Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Finansdepartementet

Forebygging og innkjøp

4. Styrket tverretatlig samarbeid om forebygging av arbeidslivskriminalitet

Forebyggende strategi

Arbeids- og sosialdepartementet, Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet ga i februar/mars 2019 et felles oppdrag til Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, Politidirektoratet og Skatteetaten om å utvikle en felles forebyggende strategi mot arbeidslivskriminalitet. Skatteetaten har ledet arbeidet.

Strategien som er kalt *Styrke-Endre-Hindre-Bygge* skal bidra til felles mål og retning for myndighetenes forebyggende arbeid i perioden 2020-2024. Strategien skal også bidra til å øke etatenes bevissthet og kompetanse om forebygging, læring mellom etatene og gi en mer målrettet og kunnskapsbasert forebyggende innsats. Andre mål er å hindre kriminelle aktører i å få urettmessig tilgang til offentlige registre, samt å sette forbrukere og oppdragsgivere i stand til å øke egen og andres etterlevelse. Omfanget og utviklingstrekk innen arbeidslivskriminalitet er i kontinuerlig endring, og den forebyggende innsatsen må gjenspeile utviklingen. Strategien planlegges revidert i 2022.

Tettpå:

Skatteetaten vil fortsatt ha hovedansvar for *Tettpå*: og drifte telefontjenesten. De andre etatene vil bidra inn i andre aktiviteter under *Tettpå*: og til å videreutvikle tiltaket. Veiledningstjenesten *Tettpå*: skal videreutvikles for forbrukere som har planer om å iverksette byggeprosjekter.

Ansvar: Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet

5. Næringslivskontakter i politiet

Politidistriktene og Kripos har fått godt fungerende næringslivskontakter. Disse jobber aktivt mot næringslivet i eget distrikt og har flere og store arenaer hvor partene samles. Næringslivskontaktene holder foredrag, formidler trusselbilde og deler informasjon med parter i næringslivet. Det pågår en rekke samarbeidsprosjekter, og det utøves mye god kriminalitetsforebygging gjennom næringslivskontaktene. I 2019 har næringslivskontaktene prioritert arbeidslivskriminalitet, beredskap og IKT-kriminalitet.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

6. Utvikle tjeneste som gjør det lettere å kontrollere om leverandører er seriøse – eBevis

Brønnøysundregistrene lanserte i samarbeid med Difi (fra 1.1.20 endret navn til Digitaliseringsdirektoratet) og Skatteetaten en datadelingstjeneste som gir offentlige oppdragsgivere sanntidstilgang i tilknytning til anskaffelser og kontraktsoppfølging. Denne tjenesten går under navnet *eBevis*. Datadelingstjenesten som muliggjør sanntidstilgang til ulike opplysninger (eksempelvis fra Brønnøysundregistrene, Skatteetaten og mellom tilsyn) omtales som «datadeleren». eBevis er første tjeneste som er laget med datadeleren. Se videre omtale av datadeleren under tiltak nr. 10.

eBevis ble etablert våren 2019 og gir offentlige oppdragsgivere sanntidstilgang til dokumentasjon i tilknytning til anskaffelser og kontraktsoppfølging. Tjenesten gir blant annet tilgang til firmaattest, informasjon om konkurs og regnskap, og restanser på skatt og merverdiavgift. For at oppdragsgivere skal ta tjenesten i bruk må de ha tilgang til et digitalt fagsystem, omtalt som konkurransegjennomføringsverktøy (KGV). Bruken av eBevis er frivillig for oppdragsgivere, og det er foreløpig ikke alle KGV-leverandører som har lagt eBevis inn i sine fagsystemer. Anskaffelsesavdelingen i Digitaliseringsdirektoratet (overføres til DFØ 1.9.20) arbeider med å få KGV-leverandørene til å integrere eBevis i sine systemer, og med å få flere oppdragsgivere til å benytte seg av tjenesten. Status for bruken av eBevis er at fra juni 2019 til april 2020 har det blitt gjort 7541 oppslag hos Brønnøysundregistrene og 2480 oppslag hos Skatteetaten. eBevis har blitt brukt av 51 unike offentlige oppdragsgivere i totalt 2597 anskaffelser. Totalt 1286 unike leverandører har blitt kontrollert via eBevis én eller flere ganger. Bruken av eBevis er økende. Med tanke på videreutvikling av eBevis, vurderer Digitaliseringsdirektoratet hvilke registre som er aktuelle for utvidelse på anskaffelsesområdet.

Når det gjelder videreutvikling av tjenesten til forbrukere, vises det til tiltak nr. 9.

Ansvar: Nærings- og fiskeridepartementet og Barne- og familiedepartementet

7. Informasjon og oppfølging av regelverket for offentlige anskaffelser

I 2018 lanserte Difi (fra 1.1.20 endret navn til Digitaliseringsdirektoratet) en digital veileder om forskriften om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Difi har i 2019 gjennomført ulike veiledningsaktiviteter knyttet til veilederen. I samarbeid med Arbeidstilsynet, Skatteetaten og a-krimsentrene, gjennomførte Difi en kursrekke høsten 2019 i Oslo, Trondheim, Bodø, Tromsø og i Bergen. Tema var blant annet gjennomgang

av veilederen samt praktiske og konkrete råd om hvordan kontroll av offentlige kontrakter skal utføres. Difi skal fortsette arbeidet med veiledningsaktiviteter i 2020.

Regjeringen ga i 2018 og 2019 en *fellesføring* til alle offentlige virksomheter i tildelingsbrevene om at virksomhetene ved tildeling av oppdrag og i oppfølging av inngåtte kontrakter skal sikre at deres leverandører følger lover og regler. Arbeids- og sosialdepartementet skal i løpet av 2020 igangsette en evaluering av fellesføringen og en undersøkelse av oppdragsgivernes etterlevelse av regelverket.

Kunnskapsdepartementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å evaluere lærlingsklausulen i regelverket om offentlige anskaffelser, herunder i hvilken grad regelverket følges. Rapporten skal være ferdig innen 1. februar 2021.

Nærings- og fiskeridepartementet la våren 2019 frem *Meld. St. 22 (2018-2019) Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser*. Meldingen inneholder et eget kapittel om bekjempelse av arbeidslivskriminalitet og useriøsitet. I kapitlet pekes det på hvordan myndighetene arbeider med å bekjempe arbeidslivskriminalitet, både generelt og særskilt gjennom anskaffelsesregelverket. Regelverket inneholder flere bestemmelser som skal bidra til å forhindre arbeidslivskriminalitet. I stortingsmeldingen beskrives det hvordan kravene kan ivaretas på en god måte. Meldingen inneholder også tiltak knyttet til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet, blant annet etablering og videreutvikling av eBevis. Et annet tiltak i meldingen er å utarbeide veiledning til oppdragsgivere som ønsker å ta i bruk strengere krav mot seriøsitet og arbeidslivskriminalitet enn anskaffelsesregelverket krever. Anskaffelsesavdelingen i Digitaliseringsdirektoratet utarbeider denne veiledningen, og arbeidet ses i sammenheng med revidering av de omforente seriøsitetsbestemmelsene for bygg og anlegg som pågår.

Ansvar: Nærings- og fiskeridepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Kunnskapsdepartementet

8. Samarbeid mot svart økonomi

Samarbeid mot Svart økonomi (SMSØ) satsing mot barn og unge er videreført i 2019, og planlegges gjennomført på samme nivå også i 2020. Gjennom samarbeidsavtaler med flere opplæringskontor for bygg- og anleggsteknikk blir lærlinger og yrkesfagelever introdusert for «Spleiselaget lærling» – en kunnskapsside som skal motivere disse til å jobbe hvitt.

Gjennom løpende kampanjer i sosiale medier blir forbrukerne påvirket til å handle hvitt.

180 kommuner har gjort vedtak for å stoppe arbeidslivskriminalitet i sine kontraktskjeder. En tredjedel av disse har vedtatt [SMSØs ti strategiske grep](#) for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved anskaffelser. En ny versjon av de ti strategiske grepene, vedtatt av alle parter i SMSØ-samarbeidet, ble publisert i juni 2019. SMSØ sendte høsten 2019 de ti strategiske grepene til alle kommuner, sammen med en kampanjefilm.

Ansvar: Finansdepartementet

9. Gjøre det enklere for forbrukere å velge seriøse aktører

I 2018 ble godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter styrket, blant annet ble det innført forbud også for private forbrukere mot å kjøpe renholdstjenester fra ikke-godkjente virksomheter. I Arbeidstilsynets Renholdsregister er det lagt til rette for at alle oppdragsgivere kan sjekke om en renholdsvirksomhet er godkjent. For å få godkjenning må bedriften blant annet legge fram dokumentasjon om at den oppfyller visse krav til lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte, og bedriften må være registrert i bestemte offentlige registre. Godkjente virksomheter skal også sørge for at renholderne i virksomheten har HMS-kort. Det er viktig at renholdsregisteret blir godt kjent og brukt av forbrukere for å forhindre at det kjøpes svarte tjenester. Treparts bransjeprogram for renhold har blant annet gjennomført en informasjonskampanje om renholdsregisteret overfor profesjonelle innkjøpere av renholdstjenester.

Finansdepartementet har bedt Skatteetaten igangsette og lede et arbeid med å utvikle en ny tverretattlig veiledningstjeneste på [handlehvitt.no](#) i fellesskap med Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, Forbrukerrådet, og samarbeidspartene i SMSØ. Det har vært kartlegginger med brukergrupper som danner grunnlag for videre arbeid. Skatteetaten planlegger i første halvår av 2020 å starte utredning for en forenklet løsning for innrapportering av lønnet arbeid i hjemmet.

Vurdere om forbrukere kan gis tilgang til sanntidsdata fra offentlige registre

Det er lagt opp til at Barne- og familiedepartementet skal utrede om datadelingstjenesten bak eBevis kan brukes til å tilgjengeliggjøre sanntidsdata fra offentlige registre til forbrukere. Byggkvalitetutvalgets arbeid (omtalt under tiltak 3) med å vurdere et seriositetsregister for byggenæringen berører de samme spørsmålene (avgrenset til markedet for bygg og anlegg) om videreformidling av registerdata til forbrukere som departementet har planlagt å utrede. Det er derfor besluttet å avvente konklusjonene etter høringen av Byggkvalitetutvalgets rapport før man eventuelt går videre med å vurdere spørsmålet om å gi forbrukere tilgang til sanntidsdata fra offentlige registre.

Markedet for renovering, ombygging og tilbygg (ROT-markedet) er et av de største forbrukermarkedene der useriøsitet er utbredt. Konklusjonene etter høringen av Byggkvalitetutvalgets arbeid er derfor trolig viktige for vurderingen av om man bør tilgjengeliggjøre sanntidsdata fra offentlige registre til forbrukere.

Ansvar: Barne- og familiedepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Finansdepartementet

10. Gjøre det enklere for private virksomheter å være seriøse

Regjeringen vil fortsette samarbeidet med partene i arbeidslivet om tiltak som kan hjelpe private virksomheter til å finne frem til seriøse leverandører. Gjennom treparts bransjeprogram er det utviklet flere digitale veiledere for å gjøre det enklere for virksomhetene å drive seriøst. I samarbeid med Brønnøysundregistrene er det laget en e-guide for dem som vil starte og drive virksomhet i serveringsnæringen. En tilsvarende e-guide blir lansert for renholdsbransjen i 2020.

NHO har utarbeidet et e-læringsverktøy som gir et sett med konkrete råd til private virksomheter om hvilke krav de bør stille til sine leverandører. E-læringsverktøyet ble lansert i mai 2019.

Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ) har satt søkelys på bestillerrollen i næringslivet og for at det stilles effektive og hensiktsmessige krav ved enkelte anskaffelser. Skatteetaten lanserte høsten 2019 en ny tjeneste i Altinn, hvor leverandører kan bestille attesten *Opplysninger om skatt og avgift*, og sende denne direkte til innkjøper, virksomheter og/eller forbrukere. I 2020 vil Skatteetaten arbeide videre med å gjøre seriøsitetinformasjon tilgjengelig.

Altinns komponent for datadeling (datadeleren eller data.altinn.no), som blant annet benyttes i eBevis-tjenesten (omtalt under tiltak 6), er en skytjeneste som inngår i Altinn plattformen. Digitaliseringsdirektoratet og Altinn er ansvarlig for teknisk vedlikehold og drift av datadeleren som vil kunne benyttes for å gi flere brukergrupper tilgang til informasjon fra ulike registre. Brønnøysundregistrene, med sin kompetanse på praktisk digitalisering, registre og felleskomponenter, vil benytte datadeleren i nye prosjekter og tjenester. Med utgangspunkt i datadeleren bistår Brønnøysundregistrene departementer og virksomheter i utviklingen av ulike datadelingstjenester i offentlig og privat sektor.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet og Finansdepartementet koordinerer

11. Styrket oppfølging av leverandører ved innkjøp av arbeidsmarkedstiltak

Arbeids- og velferdsetaten kjøper inn arbeidsmarkedstiltak for store beløp hvert år og er selv tiltaksarrangør. For å dempe risiko for at kriminelle aktører utnytter dette markedet til egen vinning og på bekostning av sårbare arbeidstakere har etaten tatt flere grep. Arbeids- og tjenestelinjen og NAV Kontroll jobber tett sammen i oppfølgingen av tiltaksarrangører. Arbeids- og velferdsdirektoratet trekker fram at erfaringen under arbeidet lokalt ute viser at risiko for arbeidslivskriminalitet på dette området er tilstede, og spesielt i noen bransjer (for eksempel bil-/transportnæringen). I noen tilfeller har utbetalinger fra Arbeids- og velferdsetaten til enkelte bedrifter blitt stanset på grunn av mangelfull oppfyllelse av krav til ansettelsesforhold.

I arbeidsmarkedstiltakene er det ellers satt strengere krav til avtaler og forsikringer som skal være på plass når tiltaksdeltakere er på arbeidsutprøving i det ordinære arbeidsliv. Formålsbeskrivelser for avtaler om arbeidsutprøving og arbeidstrening er blitt spisset, slik at det nå kommer tydeligere frem hva som er formålet med de enkelte tiltaksgjennomføringene. Dette kan bidra til å motvirke at tiltakene utnyttes.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har satt det som et krav at NAV fylkeskontorer samarbeider med seriøse arbeidsgivere. Sjekklistene som kan hjelpe etaten med å vurdere om en arbeidsgiver er seriøs er oppdatert. Ut over det har Arbeids- og velferdsetaten satt flere krav til etatens rett til innsyn hos leverandører, slik at etaten lettere kan få tilgang til den ytterligere informasjonen som trengs for eksempel ved mistanke om arbeidslivskriminalitet.

Videre er det i tiltakene «Oppfølging og avklaring» satt krav til at veilederne skal være ansatt som arbeidstakere. Innleie av selvstendige næringsdrivende for å være veiledere er ikke lenger tillatt. Dette styrker både arbeidsgivers og Arbeids- og velferdsetatens oppfølging og kontroll med arbeidsforholdene hos tiltaksleverandørene. NAV fylkeskontorer kontrollerer at leverandørene oppfyller disse kravene.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Kunnskap

12. Styrket kunnskap om arbeidslivskriminalitet

Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) leverte i desember 2019 rapporten *Arbeidslivskriminalitet – situasjonsbeskrivelse 2020*. Rapporten beskriver fire

områder der det tverretatlige samarbeidet har hatt informasjonsbehov; trusselaktører, utenlandske arbeidstakere, underbetaling og offentlig anskaffelser.

I situasjonsbeskrivelsen fremheves det blant annet at veiledning og rådgivning kan begrense kriminelles tilgang til arbeidslivet og at useriøse og kriminelle profiterer på at informasjon fra oppdragsgivere ikke deles med politi- og kontrolletatene. Rapporten beskriver også en rekke modus der utsendte utenlandske arbeidstakere er særlig sårbare for å bli underbetalt og at trusselaktørene innenfor arbeidslivskriminalitet inngår i nettverk som også er involvert i annen kriminalitet.

Tverretatlig analysegruppe for effektmåling

Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, politiet og Skatteetaten etablerte i 2019 en tverretatlig analysegruppe for effektmåling. Analysegruppen har kartlagt hva etatene mener er viktig å få effektvurdert (informasjonsbehov), kilder for data til effektvurdering og valgt intervensjonslogikk som metodisk tilnærming for effektvurdering. Gruppen har levert en effektvurdering basert på tilgjengelige kilder i etatenes felles årsrapport for 2019.

Kartlegging av informasjonsbehov og datakilder viser at man ikke har tilstrekkelig datagrunnlag til å vurdere effekt av alle sider av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og vise sammenhengen mellom aktiviteter og samfunnseffekter. Analysegruppen vil i første halvdel av 2020 levere et forslag til videre arbeid med effektmåling på lengre sikt.

Ansvar: Finansdepartementet koordinerer

13. Kartlegge utviklingen av tilknytningsformer i arbeidslivet og bruken av allmenngjøring av tariffavtaler

Det gjennomføres et forskningsprosjekt om utviklingen i bruken av ulike tilknytningsformer. Institutt for samfunnsforskning har fått oppdraget. De første resultatene legges fram høsten 2020. Prosjektet skal pågå til utgangen av 2022.

Regjeringen satte i august 2019 ned et partssammensatt utvalg for å gå gjennom utfordringer knyttet til endringer i bruken av tilknytningsformene og hvordan disse best kan møtes. Utvalget skal arbeide fram til juni 2021. Advokat Jan Fougner leder utvalget. Arbeids- og sosialdepartementet har satt i gang en kartlegging av ordningen med allmenngjøring av tariffavtaler. Oppdraget gjennomføres av Samfunnsøkonomisk analyse, og vil pågå fram til sommeren 2021. Det er også igangsatt en kartlegging av omfang og særtrekk ved franchise- og konsernforhold. Oppdraget gjennomføres av Fafo. Rapport legges fram i løpet av 2020.

ASD samarbeider med partene i arbeidslivet om oppfølging av forskningsprosjektene. ASD har blant annet etablert en fast referansegruppe med representanter fra de store organisasjonene i arbeidslivet. Det er også satt ned en arbeidsgruppe under Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd som ser på mulige tiltak for å styrke det organiserte arbeidslivet. Det er blant annet satt i gang en egen kartlegging av arbeidsgivere og tariffavtaler. Oppdraget utføres av Fafo. Rapporten planlegges lagt fram i løpet av 2020.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Informasjon

14. Målrettet informasjonsarbeid overfor utenlandske arbeidstakere og arbeidsgivere

Arbeids- og velferdsetaten, Arbeidstilsynet, Politidirektoratet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet har fått et felles oppdrag om å videreføre arbeidet med oppfølging av forslag til forbedringer fra brukerreisen «Ny i Norge» fra 2017 og etatenes felles rapport om Målrettet informasjon overfor utenlandske arbeidstakere av 1. desember 2018. På bakgrunn av oppdraget ble det etablert en tverretattlig arbeidsgruppe med representanter fra Arbeids- og velferdsetaten, Arbeidstilsynet, Politidirektoratet og Skatteetaten, som i rapporten *Målrettet informasjon overfor utenlandske arbeidstakere og arbeidsgivere* av 15. januar 2020, har vurdert hvilke kommunikasjonstiltak som kan gi tilpasset og målrettet informasjon til utenlandske arbeidstakere og arbeidsgivere. Arbeidsgruppen har vurdert status på forslagene fra grunnlagsrapportene, og foreslår endringer til justering av eksisterende nettsider og at endringer i *Work in Norway* (WiN) prioriteres. Arbeidsgruppen har videre innhentet, sammenstilt og redegjort for et kunnskapsgrunnlag om målgruppene.

Kunnskapsgrunnlaget viser behov for bedre systematisk tverretattlig og tverrfaglig samhandling om informasjonsarbeidet. Koordinering av både aktiviteter og kunnskap må skje på tvers av både Servicesenteret for utenlandske arbeidstakere (SUA), Work in Norway, a-krimssamarbeidet og linjene i etatene. Systematisert koordinering av ulike informasjonsaktiviteter, møteplasser og kanaler kan gi bedre styring av ressurser og økt måloppnåelse overfor målgruppen.

Arbeidsgruppen viser til at for å lykkes med tverretattlige, målrettede informasjonstiltak er det en viktig forutsetning at man får en reell prioritering av innsatsen. Effektmåling er sentralt for å sikre både prioritering og læring i forbindelse med informasjonsarbeidet.

En omforent forståelse av, og tilnærming til effektmåling på tvers av etatene, vil legge til rette for mer effektiv bruk av ressurser og måling av effekter av informasjonsarbeidet.

Videre vil SUA-samarbeidet sette større fokus på å utvikle og gjennomføre tverretatlige veilednings- og informasjonstiltak overfor målgruppen. I den forbindelse har Skatteetaten vedtatt å opprette en ny gruppe under SUA-seksjonen som vil ta ansvar for å koordinere dette arbeidet.

Ansvar: Finansdepartementet koordinerer

15. Økt oppmerksomhet overfor ofre for tvangsarbeid og menneskehandel

Justis- og beredskapsdepartementet forvalter en tilskuddsordning på prostitusjons- og menneskehandelsfeltet. I tråd med regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet, prioriteres det nå støtte til ofre som har vært utnyttet i ulike arbeidsforhold.

Frelsesarmeen har utviklet seg til å bli en svært sentral aktør på menneskehandelsfeltet i Norge. Med støtte fra tilskuddsordningen initierer og driver Frelsesarmeen ulike prosjekter av høy kvalitet. Etter dialog med departementet startet Frelsesarmeen i 2016 en døgnbemannet boenhet i Oslo for menn som er utnyttet i ulike arbeidsforhold. Det tilbys fem plasser for lengre opphold, samt to-tre plasser for kartleggingsopphold. Beboere kan henvises fra alle deler av landet. Frelsesarmeen har økt sin opplæringsaktivitet, blant annet ved å arrangere fagdager om tvangsarbeid. I tillegg har de startet et samtaleforum om moderne slaveri og tvangsarbeid, der de samler aktører til diskusjon.

Frelsesarmeen får videre støtte til drift av sitt migrasjonssenter på Majorstua i Oslo. Dette er et lavterskel kontaktsenter for utenlandske personer med begrensede rettigheter i Norge. Det betjenes av en stab på fem årsverk, med blant annet kompetanse på polsk, russisk og rumensk. Mange som oppsøker stedet trenger hjelp etter utnyttelse på arbeidsplasser. Senteret har startet en selvhjelpsgruppe for polske statsborgere med erfaring fra byggebransjen.

Caritas drifter et ressurscenter i Oslo som tilbyr rådgivning for innvandrere. I 2018 hadde senteret rundt 7000 henvendelser, som blir besvart av frivillige, samt juridisk ekspertise. I følge Caritas mottar senteret i økende grad henvendelser om grov utnyttelse i arbeidsforhold. Caritas har mottatt tilskuddsmidler til å lønne én prosjektarbeider.

Høsten 2019 arrangerte Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel en konferanse hvor utnyttelse av arbeidstakere, rettigheter til de som utnyttet i gråsonen

og bistand til ofre var sentralt. Her la representanter fra de nyetablerte spesialgruppene mot menneskehandel i politidistriktene frem sine erfaringer, blant annet om identifisering av ofre og forebygging av utnyttning innen verftsindustrien og den landbaserte fiskerinæring.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet

Kontroll og oppfølging

16. Videreutvikle det tverretatlige samarbeidet

Utvikling og styrking av samarbeidet

Etatene utviklet i 2018 felles mål- og resultatstyring for det tverretatlige samarbeidet med å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Den overordnede målsettingen på samfunnsnivå er å redusere forekomsten av arbeidslivskriminalitet. Etatene har innrettet sin innsats mot å oppnå følgende brukermål:

- Sentrale trusselaktører har fått sin kapasitet og intensjon betydelig redusert
- Utenlandske arbeidstakere er satt i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter
- Oppdragsgivere og forbrukere bidrar ikke til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester

Høsten 2019 besluttet etatslederne en ny felles handlingsplan mot arbeidslivskriminalitet. Handlingsplanen legger rammer for en tverretatlig innsats på alle nivå i etatene, og gjennom planen operasjonaliserer etatene bl.a. flere av tiltakene i regjeringens strategi. Planen gir føringer og beskriver tverretatlige utviklingstiltak knyttet til de tre brukermålene og for videre styrking av det tverretatlige a-krimssamarbeidet. Planen gjelder til 2022.

Både a-krimssentrene og det øvrige a-krimssamarbeidet har i etterkant av etableringen av en felles styringsmodell (2017), vært i kontinuerlig utvikling. Samlokalisering trekkes frem av etatene som en sentral faktor for merverdien av det tverretatlige samarbeidet. Flere av etatene har økt sin ressursinnsats og tilstedeværelse på sentrene, og noen av sentrene har derfor etablert en rolle som senterkoordinator for å løse daglig koordinering og styring av arbeidet på sentrene. Videre er det et kontinuerlig utviklingsarbeid når det gjelder samhandlingsstrukturer, arbeidsdeling og arbeidsmetodikk, både i a-krimssentrene og mellom sentrene og etatene for øvrig. Etatene vil i løpet av 2020 starte et arbeid med å evaluere styringsmodellen (jf. felles handlingsplan).

Etatene har høsten 2019 jobbet med å utarbeide en felles forebyggende strategi mot arbeidslivskriminalitet, jf. tiltak 4. Videre har etatene høsten 2019 jobbet med å vurdere tiltak for mer målrettet informasjon overfor utenlandske arbeidstakere og arbeidsgivere, jf. tiltak 14.

Reglene om taushetsplikt og behandlingsgrunnlag i det tverretatlige a-krimssamarbeidet

Innsatsen med å forebygge og bekjempe a-krim skal være kunnskapsstyrt, og kunnskapsbygging er et felles ansvar for etatene. Erfaringer fra det tverretatlige a-krimssamarbeidet, særlig ved a-krimsentrene, har avdekket et stort behov for å igangsette en utredning med sikte på å klargjøre og eventuelt endre reglene om deling og behandling av informasjon i dette samarbeidet. A-krimsentrene rapporterer om behov for et videre hjemmelsgrunnlag for deling, sammenstilling og lagring av informasjon mellom etatene i arbeidet med kunnskapsbygging. Et bredere hjemmelsgrunnlag oppleves også som en forutsetning for å kunne utvikle egnede IKT-systemer som igjen er avgjørende for at a-krimsentrene skal bli tilstrekkelig effektive og utnytte merverdien ved å arbeide tverretatlig. Se også tiltak 18 om styrket informasjonsdeling mellom offentlige myndigheter.

Særskilt budsjettildeling til teknologistøtte

Etatene fikk gjennom tildelingsbrev 2019 bevilget 10 mill. kroner til felles teknologistøtte for å styrke innsatsen i a-krimsentrene. I 2019 ble det startet utvikling og satt i produksjon en felles elektronisk samarbeidsløsning for lagring og deling av informasjon i a-krimssamarbeidet. Etatene jobber fortsatt med å videreutvikle løsningen, blant annet for at den skal gi støtte til en mer felles arbeidsprosess og metodikk ved a-krimsentrene.

Særskilt budsjettildeling for å styrke a-krimsentrenes arbeid

Etatene fikk i 2019 også bevilget 10 mill. kroner til øvrig styrking av a-krimsentrenes arbeid ut fra etatenes felles vurdering av hvor innsatsen gir størst effekt. Etatene har valgt å øremerke midlene til en innsats på det sentrale Østlandsområdet, hvor trusselnivået anses som størst. Innsatsen er knyttet både opp mot a-krimssenteret i Oslo og linjen i etatene og innebærer en reell styrking av etatenes kapasitet til å følge opp sentrale trusselaktører og særlig straffesaker, samt en særlig styrking av linjen for bedre å følge opp de sakene som a-krimssenteret avdekker.

Samarbeid med andre myndigheter

A-krimsentrene har videreført et bredt samarbeid med andre relevante myndigheter. Skatteoppkreverne er en viktig samarbeidspart og også ressursleverandør inn i det

tverretatlige a-krimssamarbeidet. Tolletaten har ressurser tilknyttet noen av a-krimssentrene, og er sentral i samarbeidet. Samarbeidet med andre myndigheter er i all hovedsak knyttet til operativt arbeid og informasjonsutveksling. Sentrale samarbeidsparter som trekkes frem er Mattilsynet, el-tilsyn, brannvesen, plan- og bygningsetat og bevillingsmyndighet i kommunene, samt Utlendingsdirektoratet.

Flere av a-krimssentrene viser til samarbeid med Statens vegvesen om kontroller og aksjoner både i transportbransjen og bilbransjen. Et eksempel er fra a-krimssenteret i Oslo og Akershus hvor det har vært et samarbeid om kontroller i varebilsegmentet i transportbransjen. A-krimssenteret i Bodø har hatt en særskilt innsats mot fiskeindustrien i Nordland og avdekket alvorlig arbeidslivskriminalitet. I dette arbeidet har Fiskeridirektoratet i Nordland vært en viktig samarbeidspart for å øke forståelsen og kunnskapen om bransjen.

Effekter av innsatsen

Etatene har behov for kunnskap om effekt og om hvordan etatenes innsats bidrar til samfunns målet om redusert forekomst av a-krim. Etatene har etablert en tverretatlig analysegruppe for effektmåling, og de første felles effektvurderingene fremgår av etatenes felles årsrapportering for 2019, jf. tiltak 12.

Tverretatlig opplæring Politihøgskolen

I 2017 ble studiet *Tverretatlig bekjempelse av økonomisk kriminalitet* lansert som et treårig prosjekt. Ved utgangen av 2019 har ca. 215 studenter gjennomført studiet.

Politihøgskolens evaluering av studiet i 2019 viser at studentene gir gode tilbakemeldinger, og etatene mener dette er et relevant og gjennomarbeidet studium som de ønsker videreført og etablert som et fast tilbud. Det sentrale samarbeidsforum behandlet evalueringen, og Politihøgskolen har foretatt enkelte justeringer i studieplanen, noe som har ført til at studiet nå inngår i skolens alminnelige portefølje. Studiet videreføres høsten 2020 med ca. 100 studenter pr. år.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

17. Styrket samarbeid og oppfølging i vei- og transportsektoren

Et viktig tiltak for å styrke tilsyns- og kontrollvirksomheten på veitransportområdet er et tettere og mer effektivt samarbeid mellom Statens vegvesen og andre kontroll- og tilsynsetater. Arbeids- og sosialdepartementet la 3. april 2020 fram for Stortinget forslag til lovendringer som skal gi grunnlag for et styrket samarbeid mellom Statens vegvesen og Arbeidstilsynet når det gjelder tilsyn med de allmenngjorte kravene til minstelønn og diett for veitransport.

Forslaget gjelder innføring av en bestemmelse i allmenngjøringsloven, noe som gir Statens vegvesen myndighet til å innhente opplysninger som Arbeidstilsynet trenger for tilsyn med virksomhetenes etterlevelse av gjeldende allmenngjøringsforskrifter for veitransport, og til å overføre disse opplysningene til Arbeidstilsynet. Formålet med forslaget er å effektivisere myndighetenes tilsyn med allmenngjøringsbestemmelsene på området.

Ansvar: Samferdselsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet

18. Styrket informasjonsdeling mellom offentlige myndigheter

For å gi Skatteetaten og Tolletaten utvidet adgang til å gi taushetsbelagte opplysninger til medarbeidere fra de andre etatene som deltar i samarbeidet ved Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) og a-krimsentrene, er det foretatt endringer i tolloven § 12-1 og skatteforvaltningsloven § 3-3. Skatte- og tollmyndighetene gis også adgang til å gi taushetsbelagte opplysninger til offentlige myndigheter som kan ha bruk for dem i sitt arbeid med tilsyn etter arbeidsmiljølovgivningen. Endringene trådte i kraft 1. oktober 2019.

Forvaltningslovutvalget fikk i oppdrag å vurdere blant annet forvaltningslovens regler om taushetsplikt opp mot etatenes behov for informasjon fra andre myndigheter for å bekjempe kriminalitet, og kom med sin innstilling 14. mars 2019. Utvalget foreslår blant annet en utvidelse av adgangen til informasjonsdeling, noe som også vil omfatte a-krimssamarbeidet. Justis- og beredskapsdepartementet har fulgt opp dette forslaget med å utarbeide et høringsnotat om endringer i reglene om deling av taushetsbelagte opplysninger i dagens forvaltningslov. Det tas sikte på å sende forslaget på høring innen sommeren 2020. Det legges opp til at det tas inn en hjemmel for utvidet informasjonsdeling på bestemte vilkår, og at loven skal inneholde en hjemmel til å fastsette forskrifter om informasjonsdeling- og behandling innenfor særskilte områder, som a-krimssamarbeidet. Justis- og beredskapsdepartementet vil nedsette en arbeidsgruppe som skal utarbeide forskrifter innenfor dette området.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

19. Mer effektiv sanksjonering

Nasjonalt tverretatlig analyse og etterretningssenter (NTAES) sin rapport *Mer effektiv sanksjonering* er distribuert til etatene og brukes som et verktøy og oppslagsverk av a-krimsentrene og i andre tverretatlige sammenhenger. Dette bidrar til at etatene kan utnytte sanksjonsmulighetene mer effektivt og helhetlig.

To arbeidsgrupper, med representanter fra Riksadvokaten, Økokrim, Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, Tolletaten og Skatteetaten, har sett nærmere på sanksjonsmulighetene. Den ene gruppen har sett på såkalte formallovbrudd. Det er blant annet foreslått at det utredes en ny straffebestemmelse for «stråmannsvirksomhet», som omfatter både det å la seg bruke som stråmann og å medvirke til at andre setter seg inn i en slik rolle. Justis- og beredskapsdepartementet følger opp rapporten og tar sikte på å starte arbeidet med et høringsnotat om en ny straffebestemmelse om stråmannsvirksomhet i løpet av sommeren 2020.

Den andre arbeidsgruppen har sett på samordning mellom forvaltningssanksjoner og sanksjoner fra påtalemyndigheten, og gjennomgått de ulike etatenes anmeldelsesinstruks. Arbeidsgruppen konstaterer at for å få en optimal utnyttelse av sanksjonsmulighetene, bør lovbrudd som forvaltningen har like gode forutsetninger for å oppklare og reagere på som politi og påtalemyndighet, ikke bringes inn for behandling i det strafferettslige sporet. Arbeidsgruppen anbefaler blant annet at hver kontrolletat gjennomgår sin anmeldelsesinstruks og vurderer om den omfatter slike tilfeller, og om disse i så fall kan tas ut av anmeldelsesinstruksen.

Arbeidstilsynet vurderer kontinuerlig etatens praksis når det gjelder anmeldelse og overtredelsesgebyr, med det mål å få en mer effektiv og riktig sanksjonering av lov- og forskriftsbrudd. Gjennom arbeidet er grensen for anmeldelse for flere lovbrudd blitt hevet slik at brudd som tidligere er blitt anmeldt, nå sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Trenden er derfor at stadig flere brudd blir sanksjonert med overtredelsesgebyr, og at de mest alvorlige og grove bruddene blir anmeldt. Arbeids- og sosialdepartementet har fremmet forslag for Stortinget om endring av arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven som vil gjøre det mulig for Arbeidstilsynet å sanksjonere brudd på opplysningsplikten og brudd på vedtak om stans, med overtredelsesgebyr. I dag må disse bruddene anmeldes. I den tverretatlige innsatsen mot arbeidslivskriminalitet skal etatenes samlede virkemidler tas i bruk. Det legges da til grunn at det er en løpende dialog mellom etatene, herunder politiet, om mulige straffe- eller administrative reaksjoner, og også dialog med eventuelle andre myndigheter som bidrar inn i samarbeidet.

Skatteetaten arbeider med en analyse av sin anmeldelsespraksis. I etterkant av det arbeidet vil etaten vurdere etatens anmeldelsesinstruks. Skatteetaten anser i dag det som tilstrekkelig at prinsippene i forvaltningsloven § 47 innarbeides i anmeldelsesinstruksen ved nevnte revidering, og at det ikke er nødvendig å innføre en egen bestemmelse i skatteforvaltningsloven tilsvarende forvaltningsloven § 47.

Som en del av oppfølgingen av arbeidsgrupperapporten ble også instruksen om operativt samarbeid mellom politi/påtalemyndighet, skatteetaten og Arbeids- og velferdsetaten revidert i september 2019. Revisjonen innebar enkelte endringer som skal bidra til å sikre klare ansvarsforhold i samarbeidet, god rolleforståelse, notoritet og ivaretagelse av objektivitetskrav i etterforskningen. Den har særlig fokus på bekjempelse av skatteunndragelser og trygdebedragerier. Med bakgrunn i denne instruksen har Riksadvokaten utarbeidet en ny nasjonal instruks som skal gjelde for politiets samarbeid i straffesaker med alle øvrige forvaltningsorganer, deriblant Tolletaten og Arbeidstilsynet, som ikke omfattes av ovennevnte instruks om operativt samarbeid.

Arbeidstakerorganisasjoner har satt søkelys på begrepet «lønnstyveri», det vil si ulike tilfeller hvor arbeidsgiver unnlater å følge sine lønns- og/eller betalingsforpliktelser overfor dem som utfører arbeid. Saksfeltet følges nå opp med en gjennomgang av de sanksjonsmuligheter og straffehjemler som finnes for slike tilfeller, og en vurdering av behovet for ytterligere reguleringer.

Gebyr og tvangsmulkt overfor arbeidsgiver ved uriktige og manglende opplysninger til Aa-registeret

Arbeids- og sosialdepartementet arbeider med et forslag om at Arbeids- og velferdsetaten skal kunne sanksjonere arbeidsgivere ved manglende rapportering til Aa-registeret, og dette skal tas inn i et høringsnotat med diverse endringer i regelverket om Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret. Det tas sikte på å sende forslaget på høring innen utgangen av 2020.

Administrative sanksjoner for bedrageri av ytelser

Arbeids- og velferdsetaten har per i dag ingen generell lovhjemmel til å ilegge administrative sanksjoner ved trygdesvindler, og kan derfor ikke løfte slike tilfeller ut av anmeldelses-/straffesporet og over i forvaltningssporet. Arbeids- og sosialdepartementet har påstartet arbeidet med et forslag rundt administrative sanksjoner for bedrageri av ytelser. Det tas sikte på at et forslag sendes på høring i 2020.

Styrket kontroll med HMS-kort i bygge og anleggsnæringen

Som oppfølging av strategien mot arbeidslivskriminalitet er det blitt gjennomført flere tiltak for å motvirke misbruk og bedre kontrollen med bruken av HMS-kortene. Arbeidstilsynet har intensivert kontrollen med HMS-kort. Erfaringene viser at bruk av overtredelsesgebyr ved brudd, samt styrket informasjon og veiledning om HMS-kort, fører til større etterlevelse av regelverket. Det er også vedtatt endringer i forskriftene

om HMS-kort med virkning fra 1. januar 2020 som skal bidra til effektivisering av ordningene og motvirke misbruk av HMS-kort.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet

20. Styrket håndheving av ulovlig innleie

For å styrke håndhevingen av innleie- og likebehandlingsreglene la Arbeids- og sosialdepartementet 3. april fram forslag for Stortinget om å gi Arbeidstilsynet myndighet til å føre tilsyn med innleie- og likebehandlingsreglene i arbeidsmiljøloven. Forslagene går ut på at Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at vilkårene for innleie er til stede og at kravet til likebehandling av utleide arbeidstakere følges opp. Arbeidstilsynet skal kunne gi pålegg til virksomheter om å stanse ulovlig innleie. Dette kommer i tillegg til den muligheten den enkelte arbeidstaker selv har til å følge opp saken og reise krav om å få fast ansettelse. Det foreslås at Petroleumsstilsynet og Luftfartstilsynet skal få samme myndighet innenfor sine myndighetsområder.

For Arbeids- og velferdsetatens kontroll og oppfølging av inngåtte kontrakter vises det til rapportering under tiltak 11.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

21. Effektiv inndragning

Med effektiv inndragning reduseres utsiktene til økonomisk vinning, og dermed også motivasjonen for å begå kriminelle handlinger. Straffelovrådet ble reetablert 14. juni 2019, og har fått i oppdrag å vurdere om det er grunn til å foreslå endringer i reglene om inndragning av straffbart utbytte. I oppdragsbeskrivelsen er det fremhevet at rådet særlig skal være oppmerksom på lovendringer som kan gjøre inndragningsreglene til et mer effektivt kriminalpolitisk virkemiddel for å bekjempe gjengkriminalitet. Frist for å avgjøre utredning er 15. juni 2020.

Justis- og beredskapsdepartementet har under oppfølging forslaget om sivilrettslig inndragning, som har vært på høring vinteren 2016/2017. Utforming av et system for sivilrettslig inndragning er et omfattende arbeid, og forslaget som tidligere er sendt på høring må utredes og vurderes nærmere. Det vil ta tid å utvikle et velfungerende regelverk for sivilrettslig inndragning som er tilpasset norsk rettstradisjon, i tillegg til de strafferettslige inndragningsreglene. Departementet vil se på sivilrettslig inndragning i sammenheng med utredningen fra Straffelovrådet.

Riksadvokaten og politidirektøren opprettet i 2017 et treårig prosjekt for bedre resultatoppgjørelse innen økonomisk kriminalitet, såkalt prosjekt ØKO. I februar 2019 avla prosjektets arbeidsgruppe, ledet av ØKOKRIM, en delrapport hvor det blant annet foreslås å utpeke egne utbytte- og inndragningsansvarlige i hvert politidistrikt som skal være ressurspersoner i inndragningsarbeidet. Erfaringer fra et vellykket pilotprosjekt ved tidligere Rogaland politidistrikt har vist at øremerket personell som utelukkende har fokus på inndragning, har vært et suksesskriterium for å fremme dette arbeidet. Politidirektoratet har igangsatt arbeidet med gjennomføringen av tiltakene i delrapporten i enkelte politidistrikt. ØKOKRIM, som er fagforvalter for området økonomisk kriminalitet, vil i dialog med politidistriktene legge til rette for at inndragningsansvarlige etableres i politidistriktene. ØKOKRIM har også utarbeidet en handlingsplan for fagforvaltningsansvar for økonomisk kriminalitet, hvor ett av tiltakene som foreslås er at det skal bygges opp en nasjonal kompetansesenter-funksjon ved ØKOKRIM til støtte for økt satsing på inndragning i distriktene.

Som fagforvalter bidrar ØKOKRIM til kartlegging av behov for kompetanseheving og iverksetting av tiltak, som for eksempel inndragningsseminar for etterforskere og jurister ved økoseksjonene, mer bruk av kompetansedelingsplattformen KO:DE og deling av informasjon om best praksis. Det er også laget et nettbasert undervisningsopplegg om finansiell etterforskning, som ledd i Obligatorisk Årlig Opplæring (OÅO) for hele politiet. Dette rulles ut i første halvdel av 2020. ØKOKRIM vil i tillegg revidere den eksisterende inndragningsveilederen, som vil bli en del av OÅO.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

22. Bedre tilgang til konkursopplysninger

Bo-koordinatorfunksjonen er etablert i alle politidistrikt. Erfaringene så langt viser at utøvelsen av funksjonen er noe ulikt fra distrikt til distrikt, men likevel uten at det er behov for å endre rammeverket tilknyttet funksjonen. Bo-koordinatorfunksjonen i politidistriktene blir fulgt opp gjennom prosjekt ØKO, som er omtalt i tiltak 21. Dette arbeidet kan gi grunnlag for ytterligere forbedring av funksjonen. ØKOKRIM bidrar med løpende veiledning og kompetanseoverføring til de enkelte bo-koordinatorer både i enkeltsaker og i løpende saksbehandling. ØKOKRIM vil også avholde et årlig seminar for bo-koordinatorer for å heve kompetanse og utveksle erfaringer.

Forskrift om konkursregisteret og om kunngjøringer etter konkursloven § 10 første og annet ledd ble vedtatt endret 4. desember 2019. Endringen innebærer at det, ved forespørsel til konkursregisteret om en person er ilagt konkurskarantene, er tilstrekkelig at det oppgis etternavn og ett fornavn. Konkursregisteret skal i så fall oppgi om

personer med disse navnene er ilagt konkursskarantene, og den enkeltes fødselsår og bostedskommune. Endringen trådte i kraft 1. april 2020, og den kan bidra til å gjøre det lettere for arbeidsgivere og forbrukere å velge seriøse leverandører og varer og tjenester.

Politidirektoratet, Brønnøysundregisteret og Skatteetaten skal utrede muligheten for at Politiet og Skatteetaten kan få direkte tilgang til opplysninger i konkursregisteret. Utredningen skal ledes av Brønnøysundregisteret og påbegynnes i løpet av 2020.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

23. Etatenes samarbeid med arbeids- og næringslivet

Det er etablert ulike samarbeidsarenaer mellom den enkelte etat, partene og andre. Arbeidstilsynet koordinerer og leder *Treparts bransjeprogram* (tiltak 2) og Skatteetaten har *Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ)* (tiltak 8).

Byggenæringens seriøsitetsforum som er et samarbeid mellom partene i bygge- og anleggsnæringen og myndighetene, er revitalisert og lagt inn under SMSØ (tiltak 3).

Skatteetaten har hovedansvar for *Tettpå*: (tiltak 4) og drifter telefontjenesten. Andre etater bidrar inn i aktiviteter under *Tettpå*: og til å videreutvikle tiltaket. Tiltaket har flere medspillere blant partene i arbeidslivet, og disse mobiliseres til å gjennomføre egne tiltak mot målgruppen.

Politiets næringslivskontakter har en særlig viktig funksjon ut mot politiets samarbeidspartnere. Næringslivskontakten sørger for godt lokalt samarbeid mellom politiet, næringslivet, sikkerhetsmyndigheter og andre aktører i samfunnet (tiltak 5).

Medbyggerne er et samarbeid mellom offentlig sektor, partene i arbeidslivet og byggebransjen i Vestfold for hvitt arbeid. Prosjektet handler om å utvikle bedre tipssamarbeid mellom næringslivet og etatene, fokus på offentlig anskaffelsesstrategi med mål om hvite bygg, aktiviteter rettet mot videregående opplæring, og å gjennomføre kampanjer mot svart arbeid. Prosjektet starter opp i Telemark i 2020.

Skatteetaten har inngått 12 landsdekkende avtaler med offentlige innkjøpere og private entreprenører, som har som mål å forebygge arbeidslivskriminalitet og hindre at oppdragsgivere bidrar til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester. Det er en forutsetning for å påvirke oppdragsgiveres evne til å velge bort kriminelle aktører, at informasjon om leverandører kan tilgjengeliggjøres.

A-krimsentrene har en løpende dialog og samarbeid med partene i arbeidslivet. I flere byer har arbeidsgiversiden og arbeidstakersiden i byggebransjen et samarbeidstiltak for å avdekke arbeidslivskriminalitet og ulovlig byggevirkosomhet og varsle myndighetene om dette. I Trondheim har det vært en hyppig kontakt mellom etatene og *byggebransjens Uropatrulje* siden oppstart av a-krimsentret, og Uropatruljen er en viktig kilde til tips. To ganger i året blir det gjennomført samarbeidsmøte mellom a-krimsentret og Uropatruljen med utveksling av informasjon.

I Stavanger ble *Fair Play Bygg Rogaland* etablert høsten 2019. Målet er å bekjempe arbeidskriminalitet og jobbe for en seriøs byggenæring med like konkurransevilkår. A-krimsentret i Stavanger har et løpende og godt samarbeid med Fair Play Bygg og mottar en del tips samt informasjon om modus og trender som følges opp i senteret. Fair Play Bygg har også bidratt med foredrag på a-krimsentrets samarbeidsmøte om arbeidsmarkedet i Rogaland.

Fair Play Bygg - Oslo og Omegn startet opp i slutten av 2018. A-krimsentret i Oslo har et løpende og godt samarbeid med Fair Play Bygg, og etatene mottar informasjon og tips for videre oppfølging. A-krimsentret viser også til en løpende dialog med Fellesforbundet Restaurant. Senteret offentliggjorde i oktober 2019 en rapport om transportbransjen/varebilsegmentet etter flere kontroller. Den er tatt godt imot av næringslivet, og senteret er opptatt av å samarbeide med næringen for å bekjempe problemer i segmentet.

I Bergen jobber Arbeidstilsynet sammen med Statens vegvesen, Bergen kommune og Helse Bergen, samt partene ved Byggenæringens Landsforening og Unionen fagforening om å etablere *Byggherrenes seriøsitetsforum Vest*. Målet er å bidra til økt kompetanse, mer effektiv oppfølging, enhetlighet og erfaringsoverføring i arbeidet med å forebygge brudd på lønns- og arbeidsvilkår innen anleggs- og byggeprosjekter. Deltakelsen vil bli utvidet til å inkludere de største byggherrene og foreningene innen bygg og anlegg.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

Bedre registerordninger og identitetsforvaltning

24. Bedre registerkvalitet i offentlige registre

Det er viktig at opplysninger som registreres i ulike offentlige registre, som for eksempel Folkeregisteret, Enhetsregisteret, Aa-registeret og Merverdiregisteret, er kvalitetssikret og riktige. Falske og uriktige opplysninger utgjør en risiko for at virksomheter eller

enkeltpersoner kan oppnå urettmessige fordeler eller unndra seg sine plikter. Det er derfor viktig å fortsette arbeidet for å sikre god kvalitet på opplysningene i registrene, spesielt ved registrering av nye opplysninger.

Brønnøysundregistrene har en sentral rolle i arbeidet med bekjempelsen av økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet ettersom de har tjenester som når ut til hele samfunnet og behandler flere hundre millioner oppslag hvert år. Et eksempel er programmet for digital samhandling offentlig og privat (DSOP) hvor finansnæringen samarbeider med offentlige registerførere, Skatteetaten, Brønnøysundregistrene, Arbeids- og velferdsetaten, Politiet og Kartverket. Som en del av programmet er det i 2019 etablert en tjeneste i Konkursregisteret slik at bankene umiddelbart kan stenge bankkontoene til virksomheter som er slått konkurs. Brønnøysundregistrene har også lagt til rette for at finansnæringen kan lage løsninger for oppslag i opplysningene om signatur og prokura for alle norske foretak. Slike løsninger gjør at bankene selv kan kontrollere hvem i foretaket som har rett til å inngå avtaler, eller på annen måte forplikte selskapet.

Et annet eksempel introdusert i 2019 er tjenesten eBevis i Altinn (se tiltak 6). Tjenesten er laget for å kunne forenkle utveksling av informasjon mellom leverandører og det offentlige. Formålet er å gjenbruke den informasjonen som det offentlige allerede er i besittelse av. eBevis-tjenesten er tidsbesparende for oppdragsgiverne fordi bevisene ikke lenger må hentes inn manuelt. Leverandører slipper på denne måten å levere skatteattest ved offentlige anskaffelser.

Sletting av uvirksomme enkeltpersonforetak

Sletting av uvirksomme enkeltpersonforetak gjør det enklere å verifisere om tilbydere av varer og tjenester driver aktiv næringsvirksomhet og om de er registrert i merverdiavgiftsregisteret og/eller arbeidsgiverregisteret. Erfaringer har vist at næringsdrivende med D-nummer og utvandrede personer er involvert i mange av de uvirksomme foretakene. Brønnøysundregistrene samarbeider med Skatteetaten og Statistisk sentralbyrå (SSB) om å slette uvirksomme enkeltpersonforetak. Tiltaket har i 2019 medført at 132 000 enkeltpersonforetak er slettet, mot 30 000 i 2018. Av de slettede foretakene i 2019 var det 1 580 foretak hvor den næringsdrivende var registrert med D-nummer, og nesten 4 200 personer som var utvandret. Enhetsregisteret og Foretaksregisteret vil ha fokus på dette området i årene som kommer, og gjennomføre kontroller. Med et stort antall slettinger av enkeltpersonforetak i 2019, forventes det ikke like store tall for sletting de kommende årene.

Sletting av ikke-reelle arbeidsforhold i Aa-registeret

Høsten 2018 har Arbeids- og velferdsdirektoratet i samarbeid med Skatteetaten satt i gang et arbeid for å forbedre registerkvaliteten i Aa-registeret. Ikke-reelle arbeidsforhold gir misvisende informasjon for partene i a-ordningssamarbeidet (Skatteetaten, Arbeids- og velferdsetaten og Statistisk sentralbyrå). Dersom arbeidsforholdet ikke lenger er aktivt, er det derfor ønskelig at arbeidsforholdet opphøres av arbeidsgiver ved rapportering av opphørsdato i Aa-registeret.

Skatteetaten sender elektroniske brev til arbeidsgivere som har rapportert arbeidsforhold uten inntekt de siste 12 måneder. Brevet sendes to ganger per år. I mai 2019 gikk det ut brev til arbeidsgivere som omfattet 52 000 arbeidstakere. Rundt 64 prosent av disse arbeidstakerne står med opphørsdato i Aa-registeret per november 2019. Brevutsendelsen vurderes å ha en betydelig effekt.

Deling og tilgjengeliggjøring av registerdata

Informasjon om virksomheter som driver næringsvirksomhet i Norge er tilgjengelig i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. I dag kan alle koble seg på EUs portal Business Registers Interconnection System (BRIS) fra Brønnøysundregistrenes nettsider. Løsningen vil gi informasjon om alle foretak registrert i EØS-området når alle medlemslandene er med. I løpet av 2019 har antallet land økt fra 25 til 27, siden Portugal og Romania har kommet til.

Brønnøysundregistrene benytter også løsningen for å styrke kvaliteten i egen saksbehandling av utenlandske selskaper. Det gjøres nå et automatisk oppslag mot BRIS for å hente korrekt navn og adresse på foretaket i hjemlandet ved registrering av utenlandske foretak (NUF) i Enhetsregisteret eller Foretaksregisteret. Den automatisk kontrollen gir dessuten korrekt EU-ID på foretaket i hjemlandet. Gjennom deling av informasjon mellom ulike land i EU/EØS vil BRIS både kunne bidra til økt registerkvalitet, og gi den enkelte næringsdrivende mulighet for å undersøke om utenlandske forretningsforbindelser er registrert i hjemlandet.

Adressekvalitet i Enhetsregisteret og Merverdiavgiftsregisteret

Enhetsregisteret kontrollerer i dag adresseopplysninger mot Kartverket og matrikkelen. På denne måten sikres det at de oppgitte adressene er gyldige, og at skrivemåten er korrekt. Tiltaket bidrar til at det ikke oppstår tvil om hvor virksomheten er lokalisert. I 2019 har Enhetsregisteret brukt store ressurser på å kvalitetssikre adresseopplysninger før den store kommune- og regionreformen ved nyttår 2019/2020. Andelen av adresser som er kvalitetssikret opp mot matrikkelen er i dag 86 %, mot 80 % i september 2018. Andelen på 86 % anses å være høy, fordi det er kommuner som ikke har etablert

gateadresser med husnummer, og plasser som kun har stedsnavn som adresse. I slike tilfeller er det ikke mulig å avstemme opplysningene om enheter i registrene med matrikkelen. Slettingen av uvirksomme enkeltpersonforetak har også bidratt til at prosenten har økt i 2019. Kvalitetshevingen av adresseopplysningene i Enhetsregisteret kommer Merverdiavgiftsregisteret og alle andre brukere til gode.

God kvalitet i merverdiavgiftsregisteret er en forutsetning for forsvarlig avgiftsforvaltning. Det har betydning for alle brukerne av registeret og for å forebygge, bekjempe og avdekke mva-svindel og arbeidslivskriminalitet. Det gjennomføres omfattende analysearbeid og virksomhetsavklaringer for å identifisere virksomheter med høy sannsynlighet for arbeidslivskriminalitet. Dette har i 2019 medført at om lag 1300 virksomheter har blitt slettet fra registeret.

Sletting av ansvarlige selskap (ANS) og selskap med delt ansvar (DA)

Foretaksregisteret har i 2019 lagt særlig vekt på å undersøke om alle ansvarlige selskaper (ANS) og selskaper med delt ansvar (DA) skal være registrert. Dette arbeidet startet i 2019 og fortsetter i 2020. Det er i alt sortert ut om lag 5 500 virksomheter, og ved utgangen av året var omtrent 3 900 virksomheter gjennomgått. Slike kontroller er et viktig bidrag for å sikre kvaliteten, og bidrar til at opplysningene i registrert fremstår som oppdaterte og korrekte.

Ansvar: Finansdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet

25. Bedre registrering og oppfølging av tjenesteytere og utsatte arbeidstakere

Arbeids- og sosialdepartementet har sett på spørsmålet om å innføre en registreringsplikt for utenlandske tjenesteytere som utfører oppdrag midlertidig i Norge. Dette kan være et effektivt virkemiddel for å bedre tilsynsmyndighetenes muligheter til å føre kontroll med virksomheter som det ellers kan være vanskelig å nå og som opererer i bransjer hvor det er utfordringer.

Skatteforvaltningsloven § 7-6 inneholder regler om rapportering av utenlandske oppdragstakere og arbeidstakere til bruk for skatteformål. For eksempel skal det rapporteres hvor og når oppdrag skal utføres. Videre inneholder skatteforvaltningsloven § 3-3 og skatteforvaltningsforskriften § 3-3-1 bestemmelser om utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter. Etter forskriften § 3-3-1 bokstav n, kan opplysninger utleveres til etater som kan ha bruk for dem i sitt arbeid med tilsyn etter arbeidsmiljølovgivningen. Disse bestemmelsene vil gi grunnlag for overføring av opplysninger som er nødvendig for at Arbeidstilsynet effektivt skal kunne utføre de

tilsynsoppgaver de er pålagt i lov. Arbeidstilsynet og Skatteetaten arbeider nå med å finne en løsning for sikker utlevering av opplysninger.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

26. Sikrere ID-dokumenter

Nye pass og nasjonale ID-kort skal etter planen utstedes fra høsten 2020.

Kompetanseheving hos saksbehandlere, nytt teknisk utstyr på pass- og ID-kontorene, implementering av løsning for automatisert ansiktsgjenkjenning og et ekspertmiljø for ansiktssammenligning hos Kripos, vil heve kvaliteten på ID-kontrollen ved utstedelse av ID-bevis. Dette vil bidra til å sikre at samme person ikke kan få utstedt pass eller nasjonalt ID-kort i flere identiteter. Kontrollen som utføres i forbindelse med utstedelse av pass og nasjonalt ID-kort, vil danne grunnlag for overføring av «UNIK» til Folkeregisteret, se tiltak 28.

Det er gjennomført en områdegjennomgang av id-forvaltning. Den er til oppfølging i departementene.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

27. ID-kontroll ved utstedelse av D-nummer og helhetlig ansvar for EØS-borgere

Fra og med 8. februar 2019 går det automatisk melding til Folkeregisteret fra Datasystemet for utlendings- og flyktningsaker (DUF) når utlendingsforvaltningen i politidistriktene effektuerer vedtak om innvilget oppholdstillatelse etter tredjelandsregelverket. Meldingen fører til at utlendingen blir meldt innflyttet og får tildelt fødselsnummer, eller at det automatisk rekvireres D-nummer, avhengig av lengden på oppholdstillatelsen. Det er fortsatt Skatteetaten som foretar ID-kontroll ved utstedelse av D-nummer til utlendinger som trenger skattekort. For personer som har registrert seg etter EØS-registreringsordningen hos utlendingsforvaltningen, kreves det oppmøter hos to ulike etater, og begge oppmøtene omfatter ID-kontroll.

Utlendingsdirektoratet, Politidirektoratet og Skattedirektoratet har sett på alternativer som gir en sikrere og mer effektiv identitetsforvaltning overfor EØS-borgere i Norge, og de har avgitt en felles arbeidsgrupperapport. Denne er under oppfølging i Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

28. Utrede knytning av biometri mellom Folkeregisteret, passregisteret og utlendingsregisteret

For å avdekke misbruk av identitet, er det viktig at brukere av Folkeregisteret kan få bekreftet hvilket ID-nummer som er kontrollert mot biometriregistrering i justissektorens biometriregistre. På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet leverte Politidirektoratet, Skattedirektoratet og Utlendingsdirektoratet en utredning 7. juli 2017 om hvordan status «UNIK» kan etableres i folkeregisteret. Etter dette har POD i samråd med UDI og SKD identifisert en nødvendig løsning for å ivareta sikkerheten ved gjennomføring av tiltaket, og arbeider videre med spørsmål knyttet til tilrettelegging og gjennomføring.

Merking med «UNIK» av flest mulig ID-nummer i folkeregisteret forutsetter at det søkes på tvers av registre (utlendingsdatabasen, passregisteret og ID-kortregisteret) som lagrer biometriske data og at resultatet av søk oversendes Folkeregisteret. Politidirektoratet har utredet og foreslått hvilke grupper utenlandske borgere som bør få tilbud om nasjonalt ID-kort, og krav til godtgjøring av identitet. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider nå med forskriftsbestemmelser om utenlandske statsborgeres rett til nasjonalt ID-kort.

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

Internasjonalt samarbeid

29. Gjennomføre utsendingsdirektivet i norsk rett

I juni 2018 vedtok EU endringer i utsendingsdirektivet. Direktivet regulerer hvilke av vertslandets (det land der arbeidet utføres) regler om lønns- og arbeidsvilkår som skal gjelde for arbeidstakere som sendes fra en medlemsstat til en annen i forbindelse med tjenesteytelser. Det opprinnelige utsendingsdirektivet er gjennomført i norsk rett ved arbeidsmiljøloven og forskrift om utsendte arbeidstakere. Prosessen med å innlemme direktivet i EØS-avtalen og å gjennomføre det i norsk rett pågår. Arbeids- og sosialdepartementet skal før sommeren 2020 legge frem et høringsforslag om de endringer som er nødvendig og hensiktsmessig å gjøre for å oppfylle forpliktelsene etter endringsdirektivet.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

30. Styrket samarbeid på europeisk nivå

Gjennom EØS-avtalen deltar norske myndigheter på en rekke europeiske samarbeidsarenaer, blant annet knyttet til fri bevegelighet av personer, trygdekoordinering, arbeidsformidling (EURES) og EUs plattform mot svart arbeid, som ble etablert i 2016. Arbeidstilsynet representerer norske myndigheter i plattformen og koordinerer oppfølgingen av dette samarbeidet med andre etater. Plattformen er besluttet lagt inn under det nyopprettede europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA) og videreføres.

I 2017 tok regjeringen et initiativ overfor EU-kommisjonen for å styrke samarbeidet på europeisk nivå for å forebygge og avdekke arbeidslivskriminalitet. Norge ønsker å bidra til en felles europeisk innsats mot denne typen kriminalitet, blant annet gjennom flere samarbeidsprosjekter mellom landenes myndigheter om felles kontroller og erfaringsutveksling. Det er satt søkelys på temaet gjennom flere konferanser om trepartssamarbeid og anstendige arbeidsforhold, finansiert av EØS-midlene. Sammen med det rumenske EU-formannskapet og European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) ble det i juni 2019 arrangert en konferanse om «Ending severe labour exploitation».

EUs etablering av ELA i 2019 passer godt sammen med Norges ønsker om å styrke samarbeidet på dette området. Regjeringen legger til rette for at Norge kan delta i ELA, i statsbudsjettet 2020 er det satt av 8 mill. kroner til kontingent og nasjonal ekspert i byrået. Arbeidstilsynet vil ha en viktig rolle i den nasjonale oppfølgingen, det er satt av 2 mill. kroner til Arbeidstilsynets oppfølging.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

31. Forsterke det internasjonale samarbeidet mellom kontrollmyndigheter

Norske myndigheter deltar på en rekke samarbeidsarenaer internasjonalt. Aktiv bruk av disse arenaene og de kanaler som finnes for utveksling av informasjon på internasjonalt nivå er nødvendig for å forebygge og bekjempe grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet.

Skatteetaten leder en arbeidsgruppe i OECD Forum on Tax Administration, som ble etablert etter initiativ fra Norge, for å utveksle informasjon om utviklingstrekk og gode metoder for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet og samarbeid vedrørende «Shadow economy». I 2019 har arbeidsgruppen utviklet metoder for deling av informasjon, kartlagt ulike former for tverretatlig samarbeid i de ulike landene og

utviklet en guide for bedre å kartlegge omfanget av Shadow economy. Arbeidet fortsetter i 2020.

Skatteetaten leder også tilsvarende arbeid gjennom Nordisk Agenda «Group 13 - Combating of Labour Market Crime and Fictitious Invoicing»

North Atlantic Fisheries Intelligence Group (NA-FIG) er knyttet til OECD, og ledes av Norge. Fiskerikriminalitet omfatter flere typer kriminalitet, som skatte- og avgiftsunndragelser, dokumentfalsk, brudd på toll – og fiskerilovgivning, korrupsjon, miljøkriminalitet og arbeidslivskriminalitet. Arbeidet har støtte fra Nærings- og fiskeridepartementet og Nordisk Ministerråd. Gruppen har samarbeidet med en rekke internasjonale organisasjoner som UNODC, og bistått både i prosjekter, konferanser og kompetansetiltak.

I 2019 har gruppen samarbeidet med litauiske skattemyndigheter i forbindelse med et etterretningsprosjekt i regi av a-krimssenteret Nordland med fokus på arbeids- og levevilkår for utenlandske arbeidstakere i torskesesongen 2019. NA-FIG initierte et tiltak der representanter fra litauiske skattemyndigheter deltok som observatører under inspeksjoner hos fiskebruk i Nordland, der litauiske arbeidere var ansatt. Erfaringene fra dette initiativet danner nå grunnlag for å bygge mer kunnskap om arbeidstakere fra «avgiverland». Initiativ overfor flere «avgiverland» av arbeidskraft vil komme, og er også aktuelt i andre av gruppens medlemsland.

EØS-midlene, Fondet for anstendig arbeid og trepartssamarbeid, gir muligheter for å gjennomføre tiltak som fremmer utvikling av gode arbeidsforhold og samarbeid mellom partene i arbeidslivet i mottakerlandene. Fondet er på 12,5 millioner euro. I første lanseringsrunde er 46 prosjekter godkjent, hvorav 21 prosjekter i 9 land er relatert til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. I flere av prosjektene er det norske partnere. Innovasjon Norge administrerer fondet for Utenriksdepartementet.

Arbeidstilsynet har etablert samarbeidsavtaler med arbeidstilsynene i Estland, Litauen, Polen, Bulgaria og Romania, og en avtale med Latvia ble inngått våren 2019. Finansiert av EØS-midler gjennomføres det et operativt tilsynssamarbeid og tiltak for å fremme gjensidig læring og utveksling av informasjon med arbeidstilsynene i de baltiske landene, Bulgaria og Romania. Arbeidstilsynet har etablert en kontaktgruppe med hovedorganisasjonene i arbeidslivet for utveksling av informasjon og innspill i forbindelse med de ulike europeiske samarbeidstiltakene for å fremme ordnede forhold i arbeidslivet.

Arbeids- og velferdsetaten er involvert i noen av disse samarbeidsarenaene, blant annet gjennom deltakelse i samarbeidsgruppen for arbeidstilsynene i Norden og Baltikum og samarbeidsprosjekt mellom Norge og Litauen, og formidling av den norske samarbeidsmodellen for a-krimarbeidet.

Samarbeidet med Litauen har ført til at litauiske myndigheter har vist spesiell interesse for det tverretatlige a-krim samarbeidet som er utviklet i Norge. De har etablert et lignende samarbeid i Litauen. Gjennom EØS-midlene gis det støtte til å overføre norske erfaringer til Litauen på dette området. I samarbeidsprosjektet mellom Norge og Litauen vil de norske myndighetene delta for å bidra med kompetanse på strategisk nivå når det gjelder henholdsvis politi, skatt, trygd og arbeidstilsyn og samarbeid mellom etatene.

Forslaget til nye regler på veitransportområdet «mobilitetspakken 1» som EU-kommisjonen la frem våren 2017, omhandler bl.a. endringer i regelverket om markedsadgang/kabotasje, kjøre- og hviletid, utsending av mobile arbeidstakere (sjåførere) og håndhevingen av dette regelverket. Forslaget har vært omstridt i EU-systemet. Norske myndigheter har samarbeidet med vesteuropeiske land med felles interesser i Road Alliance, som har vært et viktig forum for informasjon og medvirkning inn mot EU. Hovedfokuset til alliansen har vært å få klare, kontrollerbare regler for å hindre misbruk og fremme gode arbeidsvilkår. Alliansen har gått imot en liberalisering av adgangen til å utføre kabotasje. Det ble etter forhandlinger mellom Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen høsten 2019 inngått et foreløpig kompromiss om nye regler. Dette kompromisset innebærer blant annet at reglene om kabotasje ikke blir liberalisert og at varebiler over 2,4 tonn i internasjonal transport, inkluderes i reglene om markedsadgang og kjøre- og hviletid. Det er ennå noe usikkert om og når reglene blir formelt vedtatt av EUs organer.

For øvrig deltar norske myndigheter nå siden 2019 som observatør i den europeiske håndhevingsorganisasjonen for vegtransport Euro Controle Route. Formålet er å styrke det internasjonale samarbeidet om kontroll av grensekryssende vegtransport. Samferdselsdepartementet vil på bakgrunn av erfaringene gjennom deltakelse som observatør i Euro Controle Route, vurdere om et mulig norsk medlemskap er formålstjenelig.

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet, Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Utenriksdepartementet.